

हिमसंस्कृतवार्ता:

दैनिक ई-संस्कृतवार्तापत्रम्

हिमाचलप्रदेशस्य संस्कृतशिक्षकाणां नूतनः प्रकल्पः

पञ्चाङ्गम्

अद्य कालयुक्तः वि.सं. २०८१,
कलियुगाब्दः ५१२५ हेमन्तऋतुः
सूर्यदक्षिणायनम् माघ कृष्णपक्ष सप्तमी
तिथिः माघ ७ प्रविष्टाः मङ्गलमयः भवेत्

■ पृष्ठ-4 ■ वर्ष-4 ■ अङ्क-82

1

जनवरी 21, 2025

Website- www.himsanskritam.com

Email- himsanskrit@gmail.com

2 नीरज चोपड़ा हिमाचले परिणयस्य
सप्तप्रतिज्ञाः स्वीकृतवान्
सीसीटीवी- मध्ये आवरणं
स्थापयित्वा विवाहसंस्कारः सम्पन्नः

3 Himachal Weather :
हिमाचलप्रदेशस्य अनेकेषु भागेषु
चतुर्दिनानि यावत् वर्षा,

4 धर्मसंस्थापकः श्रीकृष्णः
श्रीकृष्णाय पुरुषोत्तमाय नमः!

सुभाषितम्

न नर्मयुक्तं वचनं हिनस्ति,
न स्त्रीषु राजन्न विवाहकाले।
प्राणात्यये सर्वधनापहारे,
पंचानृतान्याहुरपातकानि।।

हिन्दुधर्मः- हे राजन्! परिहासयुक्तं
वचनं असत्यं होने पर भी
हानिकारक नहीं होता, स्त्री के
प्रति, विवाह के समय, प्राण-
संकट के समय तथा सर्वस्व का
अपहरण होते समय विवश होकर
असत्य भाषण करना पड़े तो वह
दोषकारक नहीं होता, ये पाँच
प्रकार के असत्य पापशून्य कहे
गए हैं।

महाकुम्भः 2025 - खाद्यपरीक्षणाय खाद्यविश्लेषकेन सह दश-चर-खाद्य परीक्षणप्रयोगशालाः नियोजिताः

हिमसंस्कृतवार्ताः। भारतीयखाद्य-
सुरक्षामानकप्राधिकरणम् उत्तरप्रदेश-
प्रशासनस्य सहयोगेन महाकुम्भ-क्षेत्रस्य
विभिन्नेषु प्रभागेषु आवश्यकतां पूरयितुं
खाद्यविश्लेषकेन सह दश-चर-खाद्य
परीक्षणप्रयोगशालाः नियोजिताः। येन हि
चर-खाद्य-परीक्षण- प्रयोगशालासु खाद्य-
पदार्थेषु अपमिश्रणम् अपव्ययस्य च
परीक्षणं क्रियते। परीक्षणं पञ्चक्षेत्रेषु

पञ्चविंशति-भागेषु च विभक्तमस्ति, यत्र
प्रत्येकस्मिन् क्षेत्रे स्वच्छतायाः सुरक्षायाः च
मानदण्डाणां नियमितरूपेण निरीक्षणार्थं
खाद्यसुरक्षाधिकारिणः नियोजिताः सन्ति।
निरीक्षणं सुदृढं कर्तुं सम्पूर्णं क्षेत्रे आहत्य
षड्पञ्चाशत् खाद्यसुरक्षाधिकारिणः
नियुक्ताः सन्ति। भारतीयखाद्य
सुरक्षामानक-प्राधिकरणस्य नेतृत्वे
सर्वसमावेशीः व्यवस्थाः
सार्वजनिकस्वास्थ्यस्यखाद्यसुरक्षायाः च

विषये प्रशासनस्य अटलप्रतिबद्धतां
प्रतिबिम्बयन्ति। त्रिवेणी-सङ्गम-तटे
प्रचल्यमाने महाकुम्भे उत्तरप्रदेशस्य
राज्यपालः श्रीमती आनन्दीबेन पटेलः
विविधकार्यक्रमेषु भागं गृहीतवती। तत्रैव
केन्द्रीयमन्त्री मनोहरलाल- खट्टर-वर्यः
प्रयागराजं सम्प्राप्य महाकुम्भ-क्षेत्रे कृतानां
सज्जतानां स्वच्छतायाः व्यवस्थानां च
निरीक्षणं कृतवान्। एकदिवसीय-
प्रवासावधौ असौ त्रिवेणी-सङ्गमे प्रविष्टं
स्नानम् अकरोत्। अस्मिन् समये
केन्द्रीयमन्त्री स्वच्छता-कर्मचारिभिः सह
मेलनं कृतवान्। असौ वार्ताहरान् संसूचयन्
कथितवान् यत्, वयं स्वच्छता-कर्मचारिणः
अभिनन्दयामः, ये मलिनस्य स्वच्छतां
कृतवन्तः। महा-कुम्भ-मेलाकपस्य
अनन्तरम् एतादृशानां स्वच्छता-
कर्मचारिणां कृतं सम्मान-समारोहः
भविष्यति। अस्मिन् विंशतिलक्षाः
स्वच्छता कर्मचारिणः सम्मिलिताः
भविष्यन्ति।

प्रतिदिनं नवीनतमं
हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकवार्तापत्रं प्राप्त्यर्थं
7876636263
Whatsapp संख्या मध्ये
नमो नमः लिखन्तु

To get the latest
himsanskritvartah
Daily Sanskrit Newspaper
every day, write Hello on
7876636263 Whatsapp

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः
दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-
अशुद्धिनां कृते सम्बद्धाः
पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवं कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

हिमसंस्कृतवार्ताः,
डॉ. विवेक शर्मा,
जोगिन्द्रनगरम्

सामान्यज्ञानम्

प्रश्नः 1. मानसिंह- क्रीडाङ्गणम् कुत्र
अस्ति?
उत्तरम् : जयपुर (राजस्थान)
प्रश्नः 2. 'तत्त्वचिन्तामणिः' इत्यस्य रचयिता
कः अस्ति?
उत्तरम् - 'गंगेशोपाध्यायः'
प्रश्नः 3. 'राजः पुरुषः' इत्यस्य समस्त पदं
किम्?
उत्तरम्- राजपुरुषः। (षष्ठीतत्पुरुषः)
प्रश्नः 4. 'अस्मान्नगरात्' इत्यस्य सन्धि-
विच्छेदं कुरुत-
उत्तरम्- 'अस्मात् + नगरात्'
प्रश्नः 5. भारतस्य प्राचीन- पर्वतश्रेणी
किम्?
उत्तरम् - अरावली पर्वतश्रेणी।

आर. जी. कर-दुष्कर्म- हत्या-प्रकरणयोः प्रमुखाभियुक्ताय सञ्जय-राय् इत्यस्मै आजीवन- कारावासस्य दण्डः

हिमसंस्कृतवार्ताः। कोलकातायाः
सियालदह-नगरस्य सत्र न्यायालयेन
आर. जी. कर-दुष्कर्म-हत्या-प्रकरणयोः
प्रमुखाभियुक्ताय सञ्जय-राय् इत्यस्मै
आजीवनकारावासस्य दण्डः प्रदत्तः।
सत्र न्यायाधीशः अनिर्बन-दासः इत्यपि
अभिनिर्दिष्टवान् यत् राज्यप्रशासनम्
पीडितायाः परिवाराय सप्तदश-
लक्षरूप्यकाणि क्षतिपूर्ति-रूपकाणि
दातव्यं भविष्यति। न्यायालयेन
शनिवासरे सञ्जयः अस्मिन् प्रकरणे दोषी
उद्घोषितः। स्नातकोत्तर-प्रशिक्षु
चिकित्सिकायाः मृतशरीरं गतवर्षस्य
अगस्त-मासस्य नवदिनाङ्के आर.जी.
कर-चिकित्सा-महाविद्यालयस्य
सम्मेलनिकक्ष आप्तम् आसीत्। अगस्त-
मासस्य दशदिनाङ्के कोलकाता-नगरस्य
आरक्षकः सञ्जयः गृहीतः। तदनन्तरम्
एतत् प्रकरणं कन्द्रीयान्वेषिणिविभागाय
समर्पितम्।

अमेरिकायाः राष्ट्रपतित्वेन डोनाल्डट्रम्पेन शपथं स्वीकृतम्

हिमसंस्कृतवार्ताः। डोनाल्ड ट्रम्प इत्येषः अमेरिकादेशस्य सप्त चत्वारिंशत्तमं
राष्ट्रपतित्वेन शपथग्रहणं स्वीकृतवान्। राष्ट्रपति-पदाय शपथग्रहणं मुख्यन्यायाधीशः
जॉन् राबर्ट्स इत्येषः वाशिङ्ग्टन डी.सी. नगरस्य ऋषटलरोटुण्डा-स्थले अभवत्।
समारोहात् पूर्वम् अष्टसप्ततिः वर्षीयः ट्रम्प इत्यसौ गतरात्रौ वाशिङ्ग्टन नगरे विजयसभो
सम्बोधितवान्। सभायां प्रवदन् असौ अमेरिकादेशस्य प्रत्येकं सङ्घट्टं दूरीकर्तुम्
ऐतिहासिककार्यं करिष्यति इति प्रतिज्ञां कृतवान्। स्वयोजनानां विषये प्रवदन् असौ
पुष्टिं कृतवान् यत् सङ्क्रमणकालमध्यपूर्वे यस्मिन् कार्यं जो बाइडेन प्रशासनेन
प्रबन्धितं तस्मात् अधिकं तस्य प्रशासनम् सम्पादितम्। सः समर्थकान् आश्वासितवान्
यत् तस्य शपथग्रहणदिवसस्य समाप्तिं यावत् अमेरिकादेशस्य सीमायाम् आक्रमणं
स्थगितम् भविष्यति इति। वाशिङ्ग्टन-नगरे तीव्रशीतकालस्य पूर्वानुमानस्य कारणेन
शपथग्रहणसमारोहः गृहादेव अभवत्।

श्रम-मण्डलः शीघ्रमेव स्वतन्त्र-कर्मचारिणः सामाजिक- सुरक्षायाः
अन्तर्गतम् आनयति-केन्द्रीय-मन्त्री डा. मनसुखमाण्डविया

केन्द्रीय-मन्त्री डा. मनसुख-माण्डवियाः अवदत् यत् श्रम-मण्डलः शीघ्रमेव स्वतन्त्र-
कर्मचारिणः सामाजिक- सुरक्षायाः अन्तर्गतम् आनयति। असौ अवदत् यत् प्रायः
षष्टिकोटिजनाः प्रशासनस्य स्वास्थ्य-सुरक्षा-योजनाभिः लाभान्विताः सन्ति, पञ्चलक्ष-
रूप्यकाणां निःशुल्क चिकित्सा च प्रापयन्ति इति।

उत्तराखण्डस्य समाननागरिक-संहितायाः स्वीकरणं समस्तभारतस्य कृते प्रेरणास्पदम्- पुष्करसिंहधामी

हिमसंस्कृतवार्ताः। उत्तराखण्ड-राज्ये राज्यमन्त्रिमण्डलेन समाननागरिकसंहिता
स्वीकृता, यया राज्ये तस्याः कार्यान्वयनस्य मार्गः प्रशस्तः अभवत्। अयं निर्णयः
देशस्य अन्येषु राज्येषु प्राधान्यं स्थापयिष्यति इति अपेक्ष्यते। येन निर्णयेन शासनस्य
सामाजिक- परिवर्तनस्य च विषये राज्यस्य सक्रिया दृष्टिः प्रतिबिम्बयति। मुख्यमन्त्री
पुष्कर-सिंह-धामी समान- नागरिक-संहितायाः प्रभावस्य विषये आशां प्रकटितवान्।
सः अवदत् यत् उत्तराखण्डस्य समाननागरिक-संहितायाः स्वीकरणं समस्तभारतस्य
कृते प्रेरणारूपेण कार्यं करिष्यति।

HP CPS CASE: सर्वोच्चन्यायालये सीपीएस प्रकरणस्य श्रवणं स्थगितम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- नवदेहली। सर्वोच्चन्यायालये सोमवासरे अर्थात् २० जनवरी दिनाङ्के हिमाचलप्रदेशस्य षट् काङ्ग्रेसविधायकानां सदस्यतासम्बद्धस्य महत्त्वपूर्णस्य प्रकरणस्य श्रवणं कर्तव्यम् आसीत्, येषां मुख्यसंसदीयसचिवरूपेण (सीपीएस) नियुक्तिः सुखचिन्दरसिंहसुखनेतृत्वेन सर्वकारेण कृता आसीत्। परन्तु प्रकरणस्य श्रवणं कर्तुं न शक्यते स्म, अधुना सर्वोच्चन्यायालयस्य जालपुटस्य अनुसारं २१ जनवरी दिनाङ्के अस्थायीरूपेण पुनः निर्धारितम् अस्ति। हिमाचलप्रदेशस्य महाधिवक्ता अनूपरतनः नूतनतिथिं पृष्ठ्य बुधवासरे अथवा तदनन्तरं गुरुवासरे अपि प्रकरणस्य श्रवणं कर्तुं शक्यते इति अवदत्। हिमाचलप्रदेश उच्च न्यायालयेन षट् विधायकाः मोहनलाल ब्रक्टा (रोहट्ट), संजय अवस्थी (अर्की), रामकुमारः चौधरी (दून), सुन्दरठाकुरः (कुल्लू), आशीषबुटेलः (पालमपुरम्), किशोरीलालश्च (बैजनाथः) इत्येतेषां नियुक्तयः मुख्यसंसदीयरूपेण असंवैधानिकाः इति घोषिताः। एतेन निर्णयेन राज्यस्य कृते महत्त्वपूर्णः राजनैतिकप्रभावाः सृज्यन्ते। मुख्यन्यायाधीशः संजीवखन्ना इत्यस्य नेतृत्वे सर्वोच्चन्यायालयस्य पीठिका राज्यसर्वकारेण प्रवेशिता विशेषावकाशयाचिका, पूर्वसीपीएसनियुक्ताः च सहितं द्वयोः पक्षयोः तर्कं श्रोष्यति। न्यायालये पूर्वमेव लम्बितेन समानेन प्रकरणेन सह अपि प्रकरणं सम्बद्धं कर्तुं न्यायपीठेन निर्णयः कृतः। श्रवणस्य परिणामस्य राजनैतिकनिमित्तं महत् अस्ति। यदि न्यायालयः उच्चन्यायालयस्य निर्णयस्य समर्थनं करोति, षट् विधायकानां च अयोग्यतां करोति तर्हि राज्यसभायां सुखसुसर्वकारस्य बहुमतं अस्थिरं कर्तुं शक्नोति। राज्ये लम्बितानाम् अन्येषां राजनैतिकविवादानाम् प्रभावस्य क्षमतायाः अपि अस्य विषयस्य निकटतया निरीक्षणं क्रियते, यत्र विधानसभासभापतिः कुलदीपसिंहपटानिया, नव भाजपाविधायकानां च सम्मिलितानि प्रकरणानि सन्ति। अधुना अग्रिमं श्रवणं प्रतीक्षते, यतः वैधानिक- राजनैतिक- पर्यवेक्षकाः अस्मिन् उच्च- दावप्रकरणे अधिकविकासानां पूर्वानुमानं कुर्वन्ति।

HPRCA Hamirpur: सर्वकारः शीघ्रमेव १४२३ पदानाम् नियुक्तेः विषये निर्णयं करिष्यति, आयुः सीमायां वर्षद्वयस्य शिथिलता याचिता

हिमसंस्कृतवार्ता:हमीरपुरम्। हिमाचलप्रदेशे विघटितस्य कर्मचारी चयन आयोगस्य समये प्रकाशितानां ८० पदकूटसंख्यानां १४२३ पदानाम् नियुक्तेः विषये राज्यसर्वकारः शीघ्रमेव निर्णयं करिष्यति। एतेषु पदस्थानेषु पूर्वमेव आवेदनं कृतवन्तः अभ्यर्थिनः एव अवसरं प्राप्नुयुः वा नूतनयुनां कृते अपि आवेदनस्य अवसरः दीयते इति संदेहः अस्ति। केवलं कतिपयदिनानि पूर्वं हिमाचलप्रदेश- राज्यचयन आयोगेन अस्मिन् विषये विस्तृतं प्रतिवेदनं कृत्वा राज्यसर्वकाराय प्रेषितम्। इदानीं सर्वकारेण निर्णयः करणीयः यत् एतासु

पदकूटसंख्यासु नियुक्त्यर्थं नूतनं विज्ञापनं निर्गमिष्यति वा वर्तमानस्थितिं मनसि कृत्वा नियुक्तिप्रक्रिया अग्रे नेष्यति वा। प्रतिवेदने आयोगेन अभ्यर्थीनां कृते द्विवर्षपर्यन्तं आयुःसीमायां शिथिलतां दातुं अनुशंसितम् अस्ति येन प्रश्नपत्रस्य रहस्योद्घाटनस्य प्रकरणस्य कारणेन संतुलनं लम्बमानानां भरणानां प्रभाविताः अभ्यर्थिनः अपि अवसरं प्राप्नुवन्ति। परन्तु अस्याः अनुशंसायाः विषये सर्वकारस्य अन्तिमनिर्णयः अद्यापि न कृतः। प्रश्नपत्रस्य रहस्योद्घाटनस्य प्रकरणस्य कारणेन वर्षद्वयं यावत् एषा नियुक्तिः स्थगिता। अस्मिन् काले प्रायः द्वादशशधिकानां पदानाम् नियुक्तिप्रक्रिया सम्पन्ना अधुना ८० पदकूटसंख्यातानां अन्तर्गतं नियुक्तिप्रक्रिया आरभ्यते इति अपेक्षा अस्ति। एतेन वर्षद्वयं यावत् जीविकायाः प्रतीक्षां कुर्वन्तः राज्यस्य युनः संबलं प्राप्नुयुः इति अपेक्षा अस्ति। ८० पदकूटसंख्यातानां १४२३ पदानाम् विस्तृतप्रतिवेदनं राज्यसर्वकाराय प्रदत्तम् अस्ति। सर्वेषु विषयेषु अन्तिमनिर्णयः राज्यसर्वकारः स्वीकरिष्यति।

-विक्रम महाजनः,
सचिवः, राज्यचयन- आयोगः

Neeraj Chopra Marriage: नीरज चोपड़ा हिमाचले परिणयस्य सप्तप्रतिज्ञाः स्वीकृतवान् सीसीटीवी- मध्ये आवरणं स्थापयित्वा विवाहसंस्कारः सम्पन्नः

Neeraj Chopra

@Neeraj_chopra1 · फॉलो करें

जीवन के नए अध्याय की शुरुआत अपने परिवार के साथ की। 🙏

Grateful for every blessing that brought us to this moment together. Bound by love, happily ever after.

नीरज ❤️ हिमानी

हिमसंस्कृतवार्ता:- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। ओलम्पिकविजेता भालाक्षेपकः नीरजचोपड़ा कुमारहट्टी- नाहनराष्ट्रीयराजमार्ग-५ इत्यस्मिन् गांधीग्रामस्य समीपे निजीवसतिगृहे गोपनीयतायां विवाहं कृतवान्। नीरज चोपड़ा हिमाचलस्य शान्तिपूर्णानाम् उपत्यकानां मध्ये पूर्वटेनिसक्रीडिका हिमानी मोर इत्यनया सह विवाहं कृतवान्। विवाहः १५ तः १७ जनवरीपर्यन्तं अभवत्। रविवसरे नीरज चोपड़ा सामाजिकमाध्यमेषु उल्लेखं कृत्वा हिमान्या सह विवाहं कृतवान् इति अवदत्। एषा वार्ता बहिः आगता एव सामाजिकमाध्यमेषु चर्चा आरब्धा अस्ति। हिमानीविषये जनाः अतीव कौतुकाः सन्ति।

विवाहे केवलं ६६ निकटजनाः एव उपस्थिताः आसन्

राज्य-ओलम्पिक-सङ्घस्य अधिकारिणः अपि तस्य विषये अवगताः न आसन् इति कथ्यते। विवाहे केवलं ६६ निकटजनाः एव उपस्थिताः आसन्। तदनन्तरं सः विवाहस्य छायाचित्रं सामाजिकमाध्यमेषु प्रकटीकृतवान्। सूत्रानुसारं विवाहकाले रिसोर्टस्य कर्मचारिणां अतिथिनां च भाषिकयन्त्राणि अपि गृहीतानि आसन्। न केवलम् एतत्, विवाहसंस्कारः सीसीटीवी-यन्त्रेषु अपि आवरणं स्थापयित्वा सम्पन्नम्।

गोपनीयतायां सम्पन्नः विवाहसंस्कारः

विवाहानन्तरं ते तत्क्षणमेव रिसोर्टतः निर्गतवन्तः। तदनन्तरमेव कर्मचारिभ्यः भाषिकयन्त्राणि दत्तानि। विवाहस्य विषये कोऽपि न वक्ष्यति इति कठोरनिर्देशः अपि कर्मचारिभ्यः दत्ताः इति कथ्यते। अस्य कारणेन नीरजस्य विवाहस्य किमपि संकेतं कस्मै अपि न प्राप्तम्। यदा नीरज चोपड़ा स्वयमेव एतां सूचनां सामाजिकमाध्यमेषु प्रकटीकृतवान्। तदनन्तरं जनाः विवाहस्य विषये ज्ञातवन्तः।

॥ श्रीरामायणकथा ॥

उत्तरकाण्डम्! (पञ्चपञ्चाशत्तमः सर्गः) वृत्रासुरवधः, वासवस्य च अश्वमेधवर्णनम् (द्वितीयः खण्डः)

लक्ष्मणः तदा वृत्रवधं सर्वम् अखिलेन कथयित्वा कथाशेषं वक्तुम् आरभत। ततः देवभयङ्करे वृत्रे हते ब्रह्महत्यावृत्तः वासवः नष्टसंज्ञः विचेतनः लोकानाम् अन्तमाश्रित्य कञ्चित् कालं तत्र अवसत्। देवराजे नष्टे सर्वं जगत् उद्विग्नम् अभवत्। भूमिः ध्वस्तसङ्कशो निस्नेहा शुष्ककानना च अभवत्। सरितस्तथा हृदाश्च सर्वे निस्त्रोतसः अभवन्। लोकेऽस्मिन् क्षीयमाणे सम्भ्रान्तमनसः देवाः पूर्वं विष्णुना यदुक्तं तं यज्ञं समुपानयन्। ततः ऋषिभिः सह सोपाध्यायाः सर्वे सुरगणाः यत्र भयमोहितः देवेन्द्रः आसीत् तत्र अगच्छन्। तत्र गत्वा ब्रह्महत्याया आवृत्तं वासवं दृष्ट्वा ते सर्वे तं देवराजं पुरस्कृत्य अश्वमेधयज्ञं कर्तुम् आरभन्त।

एवं महात्मनः महेन्द्रस्य ब्रह्महत्यायाः पावनार्थं सुमहान् अश्वमेधः यज्ञः अभवत्। ततः यज्ञे समाप्ते देवराजस्य शरीरं त्यक्त्वा ब्रह्महत्या देवान् अभिगम्य वाक्यमब्रवीत् - क्व मम स्थानम् इति विधानं क्रियताम्! तस्याः तद्वचनं श्रुत्वा परितुष्टाः देवाः अब्रुवन् हे दुरासदे! त्वम् आत्मनैव आत्मानं चतुर्धा विभज्य। महात्मनां देवानां भाषितं श्रुत्वा सा ब्रह्महत्या स्थानमन्यत्र वरयित्वा आत्मानं चतुर्धा विभज्य अब्रवीत् - अहम् एकेनांशेन दर्पघ्नी कामचारिणी च भूत्वा वार्षिकान् चतुरः मासान् जलपूर्णेषु नदीषु वत्स्यामि। एकेनांशेन च सर्वकालं सर्वदा अहं भूम्यां वत्स्यामि। यः मम तृतीयः अंशः दर्पपूर्णसु यौवनशालिषु स्त्रीषु प्रत्येकं मासे त्रिरात्रं वत्स्यति। अपिच हे सुरर्षभाः! ये मृषापूर्वकम् अदृषकान् ब्राह्मणान् हनिष्यन्ति तानहं चतुर्थेन भागेन आश्रियिष्ये। तस्याः तद्वचनं श्रुत्वा देवाः प्रत्यवदन् हे दुर्वसे! त्वं यथा वदसि तथा भवतु। त्वया यदीप्सितं तत् सर्वं त्वं साधयस्व। ततः देवाः सर्वे वासवं पूतं विज्वरं दृष्ट्वा तम् अवन्दन्। वासवे प्रतिष्ठिते जगत् सर्वं प्रशान्तम् अभवत्। एवं सः सहस्राक्षः पुरंदरः यज्ञपुरुषं विष्णुम् अपूजयत्। हे महाबाहो रघुनन्दन! अश्वमेधस्य ईदृशः प्रभावः विद्यते अतः त्वमपि अश्वमेधं यजस्व।

इत्थं लक्ष्मणस्य मनोहरं मधुरं वचनं श्रुत्वा नृपः

रामचन्द्रः अतुलं हर्षम् अलभत।

हिमसंस्कृतवार्ता, प्रदीपः

pradiptnath997@gmail.com

Himachal Weather : हिमाचलप्रदेशस्य अनेकेषु भागेषु चतुर्दिनानि यावत् वर्षा, हिमपातः, शिखरेषु लघुहिमपातस्य सम्भावना

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मानाभः।

हिमाचलप्रदेशस्य अनेकेषु भागेषु चतुर्दिनानि यावत् वर्षा, हिमपातः च भवितुं शक्नोति। सोमवासरे प्रातः आरभ्य शिमलादिभागाः मेघयुक्ताः आसन्। शिखरेषु लघुहिमपातः अभवत्। प्रतिकूलवातावरणस्य कारणात् मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खः मनाली शिशिरकार्निवालस्य उद्घाटनार्थं प्रातःकाले धर्मशालातः प्रस्थातुं न शक्तवान्। प्रतिकूलतौ उदग्रविमानम् उड्डूयितुं न शक्तवान्। परन्तु सायं प्रायः चतुर्वदिने मुख्यमन्त्री उदग्रविमानेन जोगिन्दरनगरं प्राप्तवान्। तदनन्तरं मार्गेण मनालीनगरं प्रति प्रस्थितः। इदानीं काले अपि १३,०५० पादपरिमितम् उच्चैः रोहताङ्ग-दर्रा इत्यनेन सह उच्चशिखरेषु लघुहिमपातः अभवत्। शिखरयोः लघुहिमपातस्य अनन्तरं कुल्लु-लाहौल-स्पीति-क्षेत्रयोः शीततरङ्गः तीव्रताम् अवाप्तवान्। प्रतिकूलतौ मध्ये पर्यटकाः चतुर्भिः गुणितं वाहनैः अटलसुरङ्गरोहताङ्गद्वारा लाहौलं

प्राप्तवन्तः, हिमस्य मध्ये मज्जितवन्तः च।

दिनद्वयं यावत् प्रदेशे वर्षा हिमपातः च

ऋतुविज्ञानकेन्द्रस्य अनुसारं पश्चिमविकासस्य सक्रियीकरणस्य कारणात् राज्यस्य उच्चपर्वतीयक्षेत्रेषु परितः मध्यपर्वतीयक्षेत्रेषु केषुचित् स्थानेषु २०, २१ जनवरीदिनेषु सामान्यवृष्टिः हिमपातस्य च सम्भावना वर्तते। यत्र २२, २३ जनवरी दिनाङ्कयोः राज्यस्य अनेकस्थानेषु लघुतः मध्यमपर्यन्तं वर्षा, हिमपातः च सम्भवति। २४ जनवरीतः सम्पूर्णं राज्ये ऋतुः स्वच्छः एव भविष्यति इति अपेक्षा अस्ति। आगामिषु २-३ दिवसेषु अधिकतमतापमानस्य प्रमुखपरिवर्तनस्य सम्भावना नास्ति। तदनन्तरं अग्रिमदिनद्वये अधिकतमं तापमानं ४-५ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं महतीं न्यूनतां प्राप्तुं शक्यते। अपि च राज्यस्य अनेकेषु भागेषु न्यूनतमं तापमानं क्रमेण २-३ डिग्री सेल्सियसपर्यन्तं न्यूनिकर्तुं शक्यते। जनवरी २३ दिनाङ्के केषुचित् स्थानेषु शीतदिवसस्य स्थितिः सम्भवति।

जयरामठाकुरः- ये सूच्यौषधस्य विषये मृषावादं कृतवन्तः तेषाम् अधिकारिणां विरुद्धं कार्यविधिः कुर्यात् मुख्यमन्त्री

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। विपक्षनेता जयरामठाकुरः अवदत् यत् सूच्यौषधस्य अनुपलब्धतायाः कारणेन देवराजशर्मा इत्यस्य मृत्योः प्रकरणे मुख्यमन्त्री तेषां अधिकारिणां विरुद्धं कठोरकार्यविधिं कुर्यात् ये असमीचीनं षड्यंत्रं कृत्वा पीडितस्य परिवारे अङ्गुलीः दर्शयित्वा तान् अपमानयितुं प्रयत्नम् अकरोत्। एतादृशाः जनाः असंवेदनशीलतायाः सीमां लङ्घितवन्तः, एतादृशानि महत्त्वपूर्णानि पदानि धारयितुं योग्याः न सन्ति। एतादृशाः जनाः स्वकीर्तिं रक्षितुं पितरं त्यक्तवन्तः बालकैः सह अपराधिकं षड्यंत्रं कुर्वन्ति। स्वस्य अधीनस्थं मृषावादं कृत्वा ते एकस्य परिवारस्य अपमानं कुर्वन्ति यत् एकमासपूर्वं सर्वकारस्य तेषाम् अधिकारिणां च असफलतायाः कारणेन रक्षकं त्यक्तवान्। समये औषधानि न दत्त्वा सर्वकारेण पूर्वमेव गम्भीरं पापं कृतम् आसीत्, परन्तु परिवारजनानां प्रति अङ्गुलीं दर्शयित्वा सर्वकारेण तस्मादपि जघन्यं कार्यं कृतम्। सर्वकारेण वृत्तपत्रेषु पीडितस्य परिवारस्य पक्षः अपि पठितः अस्ति; यदि सर्वकारः इच्छति तर्हि सर्वं स्पष्टं भविष्यति। एतादृशे सति न्यायः आग्रहं करोति यत् अस्य विषयस्य निष्पक्षतया अन्वेषणं करणीयम्, ये पीडितस्य परिवारस्य विरुद्धं षड्यंत्रं कुर्वन्ति तेषां विरुद्धं कठोरं कार्यविधिः करणीयः। यदि मुख्यमन्त्री अस्य विषयस्य अन्वेषणे शीघ्रतां न दर्शयति तर्हि सः स्वयमेव राज्यस्य जनानां श्रेष्ठः परितः भविष्यति। एकलक्ष ७९ सहस्ररूप्यकाणां कृते रोगी चिकित्सां कर्तुं श्रेयः गृहाति स्म सर्वकारः किमपि उपकारं न कृतवान्। परिवारेण हिम केयरस्य अधिमूल्यं (प्रीमियम) दत्तम् आसीत्, तस्य अधिमूल्यस्य प्रतिदानरूपेण हिमाचलप्रदेशसर्वकारेण एकवर्षस्य अवधिमध्ये सम्पूर्णपरिवारस्य कृते ५ लक्षरूप्यकाणां निःशुल्कचिकित्सायाः प्रतिज्ञा दत्ता आसीत् एषा 'राज्येन' स्वनागरिकेभ्यः दत्ता प्रतिज्ञा अस्ति। दुःखदं यत् सुखसर्वकारेण हिमाचलप्रदेशसर्वकारस्य प्रतिज्ञा काङ्ग्रेसस्य मिथ्याप्रतिज्ञा इति मन्यते। स्वर्गीय देवराजशर्मा इत्यस्य एकलक्ष ७९ सहस्रं याचनां कर्तुं स्थाने त्रिलक्ष २१ सहस्रस्य सीमायाः अनन्तरम् अपि सूच्यौषधं न दत्त्वा सर्वकारः लज्जितः भवेत्। जयरामठाकुरः अवदत् यत् सर्वकारेण एतां सम्पूर्णां घटनां नेत्रप्रकाशकं दर्पणं च दर्शयति इति घटनारूपेण ग्रहीतव्या। यथा एतादृशघटनानां निवारणाय प्रयत्नाः कर्तुं शक्यन्ते परन्तु सर्वकारेण तस्य विश्वसनीयतायाः प्रश्नः कृतः, स्वस्य मिथ्यागर्वस्य रक्षणाय च इति परिवारस्य कृते दोषः दत्तः। मृतस्य परिवारेण यथा भावनया सह एषः विषयः उत्थापितः तस्य आदरः सर्वकारेण कर्तव्यः आसीत्। मृतस्य परिवारे क्षमायाचनां कृत्वा भविष्ये एतादृशी स्थितिः न भवतु इति व्यवस्थां कृत्वा सर्वकारः तस्य प्रायश्चित्तं कर्तुं शक्नोति स्म न केवलमेतत् न च अन्तिमप्रकरणम्। आईजीएमसी- इत्यत्र अपि एतत् नित्यकार्यं जातम् अस्ति। कदाचित् औषधानि न प्राप्यन्ते कदाचित् शल्यक्रियाः स्थगिताः भवन्ति। अस्याः घटनायाः अनन्तरं बहवः जनाः सामाजिकमाध्यमेषु टिप्पणीं सन्देशं च प्रेषितवन्तः यत् तेषां वेदनायाः विषये, तेषां चिकित्सा औषधं च कथं न प्राप्यते इति च कथयन्ति स्म।

धर्मसंस्थापकः श्रीकृष्णः श्रीकृष्णाय पुरुषोत्तमाय नमः!

सच्चिदानन्दरूपाय विश्वोत्पत्त्यादिहेतवे।
तापत्रयविनाशाय श्रीकृष्णाय वयं नमः॥ द्वापरयुगे
लीलापुरुषोत्तमस्य भगवतः श्रीकृष्णस्य अस्यां
भारतपुण्यभूमौ यत् अवतरणं सञ्जातं तत् अधर्मस्य
विनाशार्थम्, धर्मस्य पुनः प्रतिष्ठापनार्थम्, सत्कर्मणां
संस्थापनार्थं, भक्तानां साधुसज्जनपुरुषाञ्च साक्षात्
अनुकम्पाधर्मेव आसीत्। भगवता गीतायां स्वयम्
उक्तमस्ति यत्-

"यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम्॥

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्।

धर्मसंस्थापनार्थाय सम्भवामि युगे युगे॥" इति।

भगवतः जन्म कर्म च दिव्यं भवति, एवं तज्जन्म
लोकसङ्ग्रहार्थं लोकशिक्षणार्थं च भवति। भगवतः दिव्यं
चरितम् अत्यन्तं मङ्गलमयम् एवं परमं पवित्रं भवति।
तस्य भगवतः जीवनचर्या तथा सदुपदेशः
अखिललोकार्थं महान् कल्याणकारी वर्तते।
श्रीमद्भगवत्पुराणादिषु भगवतः श्रीकृष्णस्य महीनीयं
लोककल्याणकारि निदर्शनं प्राप्यते, तथा तद्भगवतः
जन्मतः परमधामप्राप्तिपर्यन्तं कृतकर्माणां मार्मिक-
प्रसङ्गानां वर्णनम् उपलभ्यते। स्वलीलामाध्यमेन,
उपदेशमाध्यमेन च लोकनायकः श्रीकृष्णः लोकाय
महतीं शिक्षां प्रदत्तवान्। श्रीमद्भगवद्गीता तु प्रभोः साक्षात्
मुखनिस्सृता वाणी हि वर्तते, यत्र च कर्मयोगस्य,
ज्ञानयोगस्य, भक्तियोगस्य च विषये सम्यग्रीत्या
विशदीकृतं वर्तते। प्रायः सार्धपञ्चसहस्राधिकवर्षाणां पूर्वं
वृष्णिवंशीय- वासुदेवस्य पत्नी-देवक्याः गर्भतः,
दुराचारिणः मातुलस्य कंसस्य कारागृहे, भाद्रमासस्य
कृष्णष्टमीतिथौ, रोहिणीनक्षत्रे, मध्यरात्रौ च श्रीकृष्णस्य
जन्म अभूत्। आभारतं प्रतिवर्षम् इदं जन्माष्टमीपर्व
श्रद्धालुभिः हिन्दुजनैः अद्यापि स्रुतया परिपाल्यते।
तस्याम् एव रात्रौ कंसस्य हननभयात्, शिशुं तस्मात्
संरक्षणाय च, तं शिशुम् एकस्मिन् कण्डोले संस्थाप्य, तं
कण्डोले शिरसि निधाय, वहन् च वासुदेवः कण्ठेन
यमुनानदीं तीर्त्वा गोकुले स्थितस्य गोपबन्धोः नन्दस्य
गृहं प्राविशत्, नन्देन समालोच्य तं शिशुं तत्रैव संस्थाप्य
कारां प्रत्यागतवान्।

यथासमयं तत्र कुलपुरोहितेन गर्गऋषिणा तस्य शिशोः
नामकरणं विहितम्, कृष्णः इति तस्य नाम च प्रसिद्धं
जातम्। कालक्रमेण सः किशोरावस्थां प्राप्नोत्। तस्य
असाधारणः कर्मभिः वृन्दावनवासिनः, मथुरावासिनः
एवञ्च द्वारकावासिनः सर्वेऽपि विमोहिताः उपकृताश्च
सञ्जाताः आसन्। न केवलं भारतवासिनः एव, अपिच
विश्ववासिनः हि तस्य अलौकिककार्यैः आश्चर्यचकिताः
जाताः। सः विशाले भूखण्डे अप्रतिद्वन्द्वी इति स्वीकृतिं
लब्धवान् आसीत्। विशेषतः पाण्डवानां राजसूययज्ञे
भीष्मपितामहस्य परामर्शानुसारं युधिष्ठिरः तस्मै प्रथमं
राजकीयसम्मानं प्रदत्तवान् आसीत्।

महतः नायकस्य भगवतः श्रीकृष्णस्य जन्मानन्तरं
भारतस्य स्थाने स्थाने जरासन्धः, शिशुपालः, शाल्वः,
प्रवञ्चकः दुर्योधनः, देशस्य पूर्वज्ञेले अपि बाणासुरः,
नरकासुरः इत्यादयः नैके अशुभशक्तिसम्पन्नाः
दुराचारिणः राजानः सर्वसाधारणजनानाम् उपरि
स्वैराचारिशानसम्, एवं शोषणं निर्बाधम् आचरितवन्तः
आसन्। श्रीकृष्णः तान् सर्वान् एकैकशः निगूह्य हतवान्
च। कारागारे स्थितौ अतीव दुःखिनौ, सन्तप्तौ च
मातापितरौ ततः विमोच्य कंसस्य वृद्धपितरम् उग्रसेनम्,
तथा नैकाञ्च सत्यपरायणान् न्यायनिष्ठान् कारावासिनः
कंसस्य कारातः विमुक्तवान्। पुनः उग्रसेनं राजसिंहासने
संस्थापितवान्।

बाल्ये किशोरावस्थायां प्रौढवयसि च अर्थात् स्वकीये
पूर्णजीवने तेन नानाविधाः अलौकिक्यः लीलाः रचिताः।
कुवलयपीडोद्धारः, कंसवधः, पित्रोः बन्धनमुक्तिः,
उग्रसेनस्य राज्याभिषेकः, जाम्बवत्याः परिणयः,

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः

रुक्मिणीहरणम्, स्यमन्तमण्युद्धारः, शिशुपालवधः,
सुदामनः सत्कारः, मातुः देवक्याः अन्यपुत्रान् आनयनम्
एवमेव कालीयदमनम्, गोवर्धनधारणम्, इन्द्रस्य
ब्रह्मणश्च अहङ्कार-भञ्जनम्, गोपीभिः सह रासक्रीडा
इत्यादयः नानाविचित्राः लीलाः तेन रचिताः।
यदा कौरवाणां पाण्डवानाञ्च मध्ये यः महान् संग्रामः
जातः, तत्र तु भगवतः श्रीकृष्णस्य हि भूमिका
महत्त्वभूता, मुख्या च आसीत्। तस्मिन् महारणे
श्रीकृष्णः सत्य-न्याय-धर्मपरायणं पाण्डवपक्षम्
अङ्गीकृतवान्। अर्जुन-रथस्य सारथित्वेन तेन पूर्णं
साहाय्यं कृतम्। प्रथमतः आत्मीयान् स्वजनान् परितः
दृष्ट्वा तुच्छसिंहासनस्य लोभेन कथं वा स्वजनैः सह
योद्धव्यम् इति विचिन्त्य करुणया अर्जुनः युद्धं कर्तुं
निराकरोत्। परन्तु कौरवाणाम् अन्यायात्याचारादिकं
ध्वस्तोक्तुं श्रीकृष्णः नानाज्ञानवचनैः अर्जुनं समाश्वास्य
वारं वारं युद्धार्थं प्रेरितवान्; उक्तञ्च-

"क्लैब्यं मा स्म गमः पार्थ नैतत्त्वयुपपद्यते।

क्षुद्रं हृदयदौर्बल्यं त्यक्तोत्तिष्ठ परन्तप॥"

इति।

श्रीमद्भगवद्गीतायां भगवान् अर्जुनाय अन्ते गृह्यतमेन
परमवचनेन प्रबोधितवान् आसीत् एवम्-

"सर्वधर्मात्परित्यज्य मामेकं शरणं ब्रज।

अहं त्वां सर्वपापेभ्यो मोक्षयिष्यामि मा शुचः॥"

इति।

भगवत्कृपाप्रसादात् अर्जुनः अन्ते आत्मज्ञानं लब्धवान्;
'करिष्ये वचनं तव' इत्युक्त्वा पूर्णसाहसं प्राप्य च सहसा
युद्धार्थं सन्नद्धः अभवत्। घोरः सङ्ग्रामः जातः, अष्टादश
दिनानि पर्यन्तम्। अनेन अत्याचारिणः कौरवाः
ध्वंसीभूताः; दुर्वृत्तानाम् अन्यायात्याचारादिकः सर्वः
अपि समाप्तः अभवत्।

वस्तुतः भगवतः अवतरणं हि लोकहिताय,
धर्मस्थापनाय, मार्गदर्शनाय च भवति। श्रीकृष्णः
स्वयमेव परमेश्वरः, महान् नायकश्च आसीत् इत्यत्र नैव
संशयः। शुभम्!

संस्कृतविद्यास्थानानि--४२ व्याकरणशास्त्रस्य प्रयोजनम्-

संस्कृत- व्याकरणम्

वेदस्य रक्षणमिति व्याकरणस्य प्रधानं प्रयोजनम्।
तथापि महाभाष्ये पतञ्जलिना पञ्च मुख्यप्रयोजनानि
उक्तानि-रक्षोहागमासन्देहाः प्रयोजनम्।१) रक्षा- वेदानां
रक्षणम् इति व्याकरणाध्ययनस्य प्रथमं प्रयोजनम्।
'लोपागमवर्णविकारजो हि सम्यक् वेदान्
परिपालयिष्यति' इति भाष्यकारः। उदाहरणार्थं दुह
धातोः लङ्लकारस्य प्रथमपुरुषैकवचनम् अदुहत इति।
तथापि वेदे 'लोपस्त आसनेपदेष्ु' इत्यनेन तकारस्य
लोपः, 'बहुलं छन्दसि' इति सूत्रेण रुट् (२) आगमश्च
भूत्वा अदह इति रूपं भवति। सञ्जहार शब्दे हकारस्थाने
भकारस्य आदेशेन सञ्जहार इति रूपं श्रूयते। निग्राह,
उद्गाह इत्यनयोः निग्राभ उद्गाभ इति श्रुतिः। एवमेव
लौकिकवैदिकशब्दयोः मध्ये लोपागमवर्णविकारैः
अन्तरं दृश्यते। एतस्य ज्ञानं व्याकरणाध्ययनात् ऋते न
शक्यम्।२) ऊहः-- यस्मिन् यागे इतिकर्तव्यता (कथं
यागकर्म करणीयम् इति) पूर्णतया उक्ता सः
प्रकृतियागः यत्र च सा प्रकृतियागात् अनुमेया सः
विकृतियागः यतः 'प्रकृतिवत् विकृतिः कर्तव्या' इति
नियमः। प्रकृतियागस्य इतिकर्तव्यतायां मन्त्रेषु यानि
देवतादिवाचकानि पदानि तेषां विकृतियागस्य
देवतादिबोधनार्थं विपरिणामः ऊहः इति
कथ्यते। उदाहरणार्थं सर्वेषामिष्टीनां दर्शपूर्णमासः प्रकृतिः
सोमयागानाम् अग्निष्टोमः च। प्रकृतियागे 'अग्नये त्वा
जुष्टं निर्वपामि' इत्येषः मन्त्रः। पुनश्च 'सौरं चरं निर्वपेत्
ब्रह्मवर्चसकामः' इति एनं वचनम् अनुसृत्य विकृतिरूपे
सौरचरयागे अग्निशब्दस्य चतुर्थीविभक्तिः सूर्यशब्दात्
अपि प्रयुज्य 'सूर्याय त्वा जुष्टं निर्वपामि' इति मन्त्रः
पठ्यते। अग्नये इत्यत्र अग्नि इति प्रकृतिः तस्याः
विपरिणामेन तस्याः स्थाने सूर्यशब्दः स्वीक्रियते। एषः
न विभक्तेः विपरिणामः प्रत्युत देवतायाः एव, यतः
विभक्तिः न परिवर्तिता अत्र। एतादृशः विपरिणामः न
अवैयाकरणस्य सामर्थ्यं तिष्ठति। उक्तं च भाष्यकारेण-
"सर्वैः लिङ्गैः सर्वाभिः विभक्तिभिश्च वेदे मन्त्राः न
निगदिताः। अतः यज्जगतेन पुरुषेण ते मन्त्राः
कार्यानुसारं यथायथं विपरिणमितव्याः।" एतदर्थं केवलं
वैयाकरणस्यैव सामर्थ्यं भवति अवैयाकरणः तान्
यथायथं विपरिणमयितुं न शक्नोति। ३) आगमः--
आगमः नाम वेदः। 'ब्राह्मणेन निष्कारणो धर्मः षडङ्गो
वेदोऽध्येयः ज्ञेयश्च।' इति भाष्यवचनम्। ब्राह्मणेन
लाभालाभौ अविगणय्य शिक्षा, कल्पः, व्याकरणं,
निरुक्तं, छन्दः, ज्योतिषम् इत्येतैः वेदाङ्गैः सह
वेदाध्ययनं कर्तव्यम्। षट्सु वेदाङ्गेषु व्याकरणं प्रधानम्
अङ्गम्। 'प्रधाने हि कृतो यत्नः फलवान् भवति' अतः
व्याकरणम् अध्येयम्।

४) लघुता- 'अनन्तरं शब्दशास्त्रम्' इति उच्यते।
महतः शब्दराशेः अधिगमनाय व्याकरणात् ऋते किमपि
लघुसाधनं नास्ति। व्याकरणेन अल्पश्रमेणैव शब्देषु
अधिकारः भवति अतः व्याकरणस्य अध्ययनम्
अनिवार्यम्। ४) असन्देहः - यज्ञे मन्त्रपठने कुत्रचित्
शब्दानां स्वरूपविषये अर्थविषये वा सन्देहः भवति।
यथा 'स्थूलपृषती' इत्येषः शब्दः बहुधा सन्दिह्यते। यदि
पूर्वप्रकृतिस्वरम् एतं पठामः तर्हि बहुव्रीहिः भवति-
स्थूलानि पृषन्ति यस्यां सा इति। यदि अन्तोदात्तं पठामः
तर्हि तत्पुरुषः-- स्थूला चासौ पृषती च। एतस्य
स्वरादिनिर्णये यथा वैयाकरणः प्रभवेत् न तथा
अवैयाकरणः।-

श्री अभिजित् तोडकर

9145908156